

Een onthulling van seksuele grensoverschrijding, en dan?

Over bewust, respectvol en verantwoordelijk reageren

Eén op de zes jongeren maakt een vorm van seksueel geweld mee (De Graaf et al., 2017). Ruim de helft van de volwassen vrouwen en bijna één op de vijf mannen heeft seksuele handelingen of seksuele aanrakingen tegen de wil meegemaakt (De Graaf & Wijsen, 2017). Dus grote kans dat je er als LO-docent mee te maken hebt gehad of gaat krijgen. Dan kun je maar beter goed voorbereid zijn. Hoe reageer je integer op een onthulling van seksuele grensoverschrijding, zodat recht wordt gedaan aan de betrokkenen, de schade beperkt blijft en de sociale veiligheid op school kan herstellen? Op deze vraag proberen we antwoord te geven in dit artikel. Het betreft het vierde artikel van de Ontwikkelgroep seksuele integriteit in LO. | Tekst Esther van der Steeg

Meldplicht

In dit artikel hebben we het vooral over onthullingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dat niet strafbaar maar wél ongewenst is en daardoor bijdraagt aan onveiligheid. We stippen hier wel kort aan wat de meldplicht inhoudt. Bij een vermoeden van seksueel misbruik van een leerling door een schoolmedewerker, is de enige adequate reactie: melden aan het bevoegd gezag vanwege je meldplicht als docent. Het bevoegd gezag overlegt met de vertrouwensinspecteur, waarop al dan niet een aangifte volgt en onderzoek van de zedenpolitie (School & Veiligheid, 2022). Verwijs of begeleid slachtoffers van seksueel geweld naar het dichtstbijzijnde Centrum Seksueel Geweld (CSG). Daar krijgt het slachtoffer zowel forensische, medische als psychische hulp (Centrum Seksueel Geweld, 2022). Uitgebreide informatie over handelen na seksuele grensoverschrijding in het po, vo en mbo kun je vinden op de website van School & Veiligheid.

De website van School & Veiligheid t.a.v. seksuele grensoverschrijding

www.schoolveiligheid.nl/thema/seksuele-grensoverschrijding-po/

Waarom slachtoffers niet melden

Van de jongeren die seksuele grensoverschrijding hebben meegeemaakt, heeft één op de drie jongens en één op de vier meiden dit nog nooit aan iemand verteld (De Graaf et al., 2017). En voor diegenen die wel vertellen, betekent dat nog niet dat zij een melding doen. Slechts 4,5 procent van de jongeren die

Brochure meldplicht po

www.schoolveiligheid.nl/wp-content/uploads/2020/10/meld-code-meldplicht-verplicht-po.pdf

seksuele grensoverschrijding meemaken doet er formeel melding van (Nationaal Rapporteur, 2019). De meest genoemde reden om het niet te vertellen of te melden is de angst om niet geloofd te worden (Bicanic & Korver, 2020). En die angst blijkt helaas vaak terecht. Van de slachtoffers krijgt 75 procent minimaal één negatieve reactie van anderen, zoals het verhaal in twijfel trekken (Bicanic, 2020; Stockman et al., 2017). Hierdoor krijgen niet alle jongeren toegang tot hulp bij de verwerking en lopen zij risico op herhaald slachtofferschap. Daarom is het belangrijk dat leerlingen en medewerkers de weg weten naar de vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon is op school het eerste aanspreekpunt voor iedereen die te maken krijgt met ongewenst gedrag of machtsmisbruik.

Reageren op een onthulling

Als docent, mentor en collega ben je voor veel mensen op je werkplek een vertrouwd persoon. De kans is groot dat een leerling of collega je vertelt over het meemaken van seksuele grensoverschrijding. Volgens verschillende studies ervaren slachtoffers de volgende reacties doorgaans als positief (Stockman et al., 2017):

- Blijf rustig, raak niet in paniek.
- Geloof het verhaal dat het slachtoffer vertelt. Je hoeft niet de rol van hulpverlener of politieagent aan te nemen. Je wordt in vertrouwen genomen, dat is de rol die je hebt.
- Luister naar en steun het slachtoffer en benadruk dat het niet zijn/haar/hun schuld is.

- Geef praktisch advies, bijv. over de vertrouwenspersoon op school en het CSG.
- Verhinder het slachtoffer niet om de negatieve ervaring te delen.
- Vraag wat je voor het slachtoffer kunt doen of betekenen.

Deze reacties zijn van groot belang voor de verwerking van de grensoverschrijding. Zo is aangetoond dat luisteren naar het slachtoffer en diegene geloven bijdragen aan een reductie van posttraumatische stress symptomen (Campbell et al., 2001). Voor docenten in het po en vo maakte het CSG speciale vlogs over reageren op onthullingen.

Van de jongeren die seksuele grensoverschrijding hebben meegemaakt, heeft één op de drie jongens en één op de vier meiden dit nog nooit aan iemand verteld

Vlogs van het CSG voor docenten in po en vo

bit.ly/3t5yF3S

Schadelijke reacties

Schadelijke reacties op onthullingen van seksuele grensoverschrijding, die helaas nog altijd veel voorkomen, zijn onder andere weglachen, bagatelliseren, goedpraten en *victim blaming* (Mujal et al., 2021). Deze voelen voor het slachtoffer als een trap na en worden ook wel *second rape* genoemd. Je kunt deze reacties herkennen doordat iemand een excuus verzint voor iemands grensoverschrijdende gedrag: "Het was vast niet verkeerd bedoeld", "Ze begreep hem niet goed" of "Ze maakten maar een grapje" (Aggarwal & Brenner, 2020). Als dit gebeurt, zeg er wat van.

Valse beschuldigingen: feiten en misvattingen

Een valse beschuldiging is het bewust liegen door de melder over wat er gebeurd is. Als je kijkt naar de geschiedenis van beschuldigingen van seksueel geweld, bestaat er een hardnekkige misvatting dat een slachtoffer (meestal vrouw) routinematig liegt en de vermeende dader (meestal man) niet. Terwijl er bij andere misdrijven niet van wordt uitgegaan dat slachtoffers liegen en daders de waarheid spreken. Feit is dat valse beschuldigingen van seksuele grensoverschrijding weinig voorkomen. Minder dan 5 procent van de aangiftes van seksueel geweld is vals (De Zutter et al., 2018). Slechts een klein deel van de slachtoffers doet überhaupt aangifte of maakt er melding van (Nationaal Rapporteur, 2019). Er zijn niet veel redenen waarom mensen zouden zeggen dat er iets is gebeurd, terwijl dat niet zo is. Er is wel alle reden om te ontkennen dat je zojuist een misstap hebt begaan, waarbij je je reputatie of je baan riskeert (Manne, 2020). In boeken en films komen valse beschuldigingen overigens wel veel voor. Dit komt omdat het voor schrijvers een fijn plotgegeven is. Dit draagt

Brochure meldplicht vo en mbo

www.schoolenveiligheid.nl/wp-content/uploads/2020/10/meldcode-meldplicht-verplicht-vo-mbo.pdf

Zowel melders als beschuldigen hebben baat bij insluiten in plaats van afwijzen

bij aan de beeldvorming en houdt de misvatting over valse beschuldigingen in stand.

Insluiten in plaats van afwijzen

Natuurlijk bestaat er wel verschil van perspectief. De melder kan een bepaalde situatie als heel onveilig hebben ervaren terwijl de beschuldigde zich van geen kwaad bewust is. Dit betreft geen valse of onterechte beschuldiging van de melder, maar een verschil in beleving. Het zoeken naar bewijs voor het eigen gelijk werkt polarisering in de hand. Zowel melders als beschuldigen hebben baat bij insluiten in plaats van afwijzen. Sociaal isolement doet geen mens goed en lost op de lange termijn niets op. Een

mogelijke weg naar herstel van veiligheid is een dialoog organiseren tussen melder en beschuldigde, begeleid door een onafhankelijke mediator. Écht naar elkaar luisteren en je in het perspectief van de ander verplaatsen, geven ruimte aan (zelf)reflectie,

erkenning, excuses en verandering. Dat is ook de roep vanuit de #MeToo-beweging: *"No blame, but change!"*, zodat álle leerlingen en medewerkers zich veilig voelen op school. Meer informatie over bemiddeling bij klachten op school staat op de website van

De vertrouwenspersoon is op school het eerste aanspreekpunt voor iedereen die te maken krijgt met ongewenst gedrag of machtsmisbruik

School & Veiligheid.
Meer informatie over bemiddeling bij klachten op school

<https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/bemiddeling-bij-klachten/>

Conclusie

Neem beschuldigingen en onthullingen altijd serieus en begin met luisteren en kalm blijven. Seksuele grensoverschrijding tast de sociale veiligheid op school aan. Het vraagt om zorgvuldig reageren en

Workshop 'Waar ligt de grens?'

Locatie Cursusruimte KVLO Zeist
Datum 6 oktober 2022
Tijd 15.30-17.30 uur
Kosten Lid € 60,- Geen lid € 75,-
Aanmelden via de website van KVLO

Workshopleiders: Esther van der Steeg en Marije Gerritsen

Programma

Voor LO-docenten die te maken krijgen met grensoverschrijdend gedrag. We praten er liever niet over, maar het is de realiteit voor veel LO-docenten: het meemaken van grensoverschrijdend gedrag, een klacht krijgen over ongewenst gedrag of voor pedo worden uitgemaakt op sociale media. Het beschadigt je zelfbeeld en je werkplezier. Hoe herstel je hiervan en hoe verbeter je de veiligheid in contact met leerlingen en collega's? In deze workshop is ruimte voor uitwisseling, bewustwording en het leren van competenties m.b.t. seksuele integriteit om de sociale veiligheid op je werkplek te verbeteren.

communiceren. Reflecteer regelmatig met collega's op gewenste omgangsvormen en grenzen, en hoe te reageren op onthullingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Reflecteer zowel ter preventie (wat als...) als achteraf, om van te leren. In een veilig team is ruimte voor vragen en twijfels over seksuele integriteit. Een erkende supervisor kan individuele docenten of een team hierbij ondersteunen.

Tot slot, het beste wat je kunt doen tegen seksueel geweld is preventie, te weten: het bevorderen van gendergelijkheid en machtsbewustzijn, het bespreekbaar maken van gewenste omgangsvormen en grenzen, respect voor kledingkeuze en diversiteit en positieve seksuele vorming (School & Veiligheid, 2017). Hier gingen onze eerste drie artikelen over. Lees die vooral ook! ●

Bronnen

Scan de QR-code naar de bronnen

bit.ly/3wPxBC4

Contact

info@seksuelegezondheidamersfoort.nl

Ontwikkelgroep seksuele integriteit in LO

Esther van der Steeg, onderzoeker seksuele integriteit in de sport en LO
Marije de Laat, LO-docent en trainer seksuele vorming

Pleuni de Boer-Noorda, LO-docent, Zone College

Acke Lemstra, docent/onderzoeker, Instituut voor Sportstudies

Nicolette Schipper-van Veldhoven, lector Sportpedagogiek, Hogeschool Windesheim

Bente van Gameren, adviseur seksuele integriteit, School & Veiligheid

Elsiemiek Schepers, adviseur seksuele integriteit, School & Veiligheid

Gerald Oude Alink, teammanager en coördinator Gezonde School, ROC van Twente

Floor Heldoorn, adviseur seksuele gezondheid en Gezonde School, GGD IJsselland

Foto

Anita Riemersma

Kernwoorden

seksuele integriteit, seksueel grensoverschrijdend gedrag, reageren